

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО**

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВО ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ»**

**Харків
2023**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ТА ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРАВО ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ»**

для студентів
денної форми навчання
першого (бакалаврського)
освітньо-кваліфікаційного рівня
галузі знань 08 «Право»
спеціальності 081 «Право»

Харків
2023

Навчально-методичний посібник для практичних занять з навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» для студентів денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти: галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право» / Уклад.: Бакай Ю.Ю., Данілік Д.М., Кондратенко Д.Ю., Корнієнко Г.С. та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2023. 68 с.

Розробники:

Бакай Ю.Ю. - к.ю.н., доцент, асистент кафедри земельного та аграрного права

Данілік Д.М.- к.ю.н., асистент кафедри земельного та аграрного права

Кондратенко Д.Ю. - к.ю.н., асистент кафедри земельного та аграрного права

Корнієнко Г.С. - д.ю.н., доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права

Курман Т.В. – д.ю.н., професор, завідувачка кафедри земельного та аграрного права

Лісова Т.В.- д.ю.н., професор, доцент кафедри земельного та аграрного права

Покальчук М.Ю. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права

Станіславський В.П. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права

Туєва О. М. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права

Шарапова С.В. - к.ю.н., доцент, доцент кафедри земельного та аграрного права

Затверджено на засіданні кафедри земельного та аграрного права
протокол № 1 від 31 серпня 2023 р.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Метою навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» є формування та закріплення спеціальних правових знань щодо змісту норм законодавства, спрямованого на регулювання відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки, оволодіння основними категоріями продовольчої безпеки, розуміння закономірностей правового регулювання відносини в сфері забезпечення продовольчої безпеки, активізації аналітичної діяльності студентів, вироблення вмінь самостійного аналізу та тлумачення законодавства, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок у сфері правового забезпечення продовольчої безпеки.

Запропонований курс навчальної дисципліни спрямований на реалізацію кваліфікаційної підготовки бакалаврів, отримання ними уявлення про формування продовольчої безпеки держави, особливостей продовольчої безпеки в сучасних умовах.

Завданнями навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» є:

- формування у студентів фахових та предметних компетентностей, що спираються на науково обґрунтовані концепції і доктрини, розуміння про основи правового регулювання відносин із забезпечення продовольчої безпеки;

- формування навичок визначення особливостей правовідносин, що виникають при забезпеченні продовольчої безпеки;

- опанування навичок визначення специфіки правового регулювання окремих відносин, пов'язаних із забезпеченням продовольчої безпеки, а також щодо систематизації та класифікації її рівнів, загроз, критеріїв та індикаторів;

- вироблення вмінь та навичок щодо аналізу нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки, вмінь та навичок кваліфіковано обґрунтувати, спираючись на норми права, самостійну точку зору з тієї чи іншої проблеми, пов'язаної із забезпеченням продовольчої безпеки або з основними напрямками подальшого розвитку її правового регулювання.

Формами організації освітнього процесу з навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» є навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи. Видами навчальних занять виступають: лекції, практичні заняття, індивідуальні заняття, консультації під керівництвом викладачів.

Зазначені мета і завдання навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» реалізуються у темах практичних занять, які послідовно розкривають теоретичні поняття, нормативні положення та правові інститути, що властиві для правовідносин із забезпечення продовольчої безпеки та відображають їх специфіку.

Виконання зазначених завдань та досягнення мети навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» передбачає активну роботу студентів із вивчення рекомендованої літератури, нормативних актів, періодичних видань та матеріалів судової практики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» студенти повинні:

– **знати та розуміти** стан та основні проблеми науки права продовольчої безпеки з таких питань: системоутворюючі категорії права продовольчої безпеки, їх сутність; поняття, зміст та значення правовідносин із забезпечення продовольчої безпеки; принципи правового регулювання відносин у сфері правового забезпечення продовольчої безпеки; засади міжнародно-правового регулювання продовольчої безпеки; особливості інституційно-функціонального забезпечення продовольчої безпеки; основні засади та стратегічні цілі державної та регіональної аграрної політики в аспекті забезпечення продовольчої безпеки; суб'єкти права продовольчої безпеки; правові засади сучасного сільськогосподарського виробництва; екологізація аграрного виробництва як засіб забезпечення продовольчої безпеки; державний контроль у сфері безпечності та якості продуктів харчування та кормів;

– **вільно орієнтуватися** у системі права продовольчої безпеки;

– **уміти** аналізувати критерії та індикатори продовольчої безпеки, визначати загрози продовольчій безпеці та обирати шляхи і способи їх подолання; застосовувати норми матеріального і процесуального права у сфері безпечності та якості

сільськогосподарської продукції як основи продовольчої безпеки; підбирати та узагальнювати нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки, з метою критично-конструктивного їх оцінювання; складати правові документи при забезпеченні продовольчої безпеки; надавати оцінку правовим ситуаціям та формулювати теоретичні і практичні підходи у сфері правового забезпечення продовольчої безпеки; самостійно поповнювати знання та використовувати їх в практиці застосування аграрного та іншого законодавства у сфері права продовольчої безпеки; використовувати дані науки права продовольчої безпеки для вирішення професійних завдань; демонструвати вміння формулювати нові гіпотези та розв'язувати наукові проблеми у сфері права продовольчої безпеки; аргументувати власну точку зору щодо прийнятого за конкретним завданням рішення.

Оцінювання рівня знань студентів з навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» здійснюється протягом семестру на основі результатів поточного (модульного) контролю і підсумкового контролю. Підсумковою формою контролю є залік за результатами практичних занять.

**2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ,
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

№ п/ п	Дата проведе ння (згідно розклад у)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усьо го	У тому числі		
				Лек ції	Практи чні заняття, семінар ські занятт я, колокві уми тощо	Самості йна робота
		Модуль 1. Загальні засади правового забезпечення продовольчої безпеки				
		<i>Тема 1.</i> Історичний розвиток та загальна характеристика сучасного стану правового регулювання відносин із забезпечення продовольчої безпеки		2	2	6
		<i>Тема 2.</i> Системоутворю ючі категорії права продовольчої безпеки		2	2	6
		<i>Тема 3.</i>		2	2	6

		Міжнародно-правове забезпечення права продовольчої безпеки				
		Тема 4. Законодавство України у сфері забезпечення продовольчої безпеки		2	2	6
		<i>Разом</i>	40	8	8	24
		Модуль 2. Інституційно-функціональне забезпечення продовольчої безпеки				
		Тема 1. Поняття та система інституційно-функціонального забезпечення продовольчої безпеки		2	2	6
		Тема 2. Державна та регіональна аграрна політика як основа забезпечення продовольчої безпеки			2	6
		Тема 3. Суб'єкти агробізнесу як учасники відносин із забезпечення		2	2	6

		продовольчої безпеки				
		<i>Разом</i>	28	4	6	18
		Модуль 3. Правове регулювання виробництва якісної та безпечної сільськогосподарської продукції в контексті забезпечення продовольчої безпеки України				
		<i>Тема 1.</i> Правові засади сучасного сільськогосподарського виробництва		2	2	6
		<i>Тема 2.</i> Правове забезпечення якості та безпечності сільськогосподарської продукції як основи продовольчої безпеки		2	2	6
		<i>Тема 3.</i> Правове регулювання виробництва та обігу органічної продукції		2	2	6
		<i>Тема 4.</i> Правові основи біобезпеки при виробництві продуктів харчування		2	2	6

		Тема 5 Правове забезпечення продовольчої безпеки у зарубіжних країнах		2	2	6
		Колоквіум (ретроспектива) Правове регулювання продовольчої безпеки			2	
		<i>Разом</i>	52	10	12	30
		Усього годин / кредитів ECTS	120	22	26	72

*Затверджено на засіданні кафедри
земельного та аграрного права
Національного юридичного
університету
імені Ярослава Мудрого
(протокол №1 від 31.08.2023 р.)*

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПРАВО ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ»

Модуль 1. Загальні засади правового забезпечення продовольчої безпеки

Продовольча безпека як об'єкт правового регулювання. Продовольча безпека в системі національної безпеки України. Поняття та ознаки продовольчої безпеки. Функції продовольчої безпеки. Історичний розвиток правового регулювання відносин у сфері продовольчої безпеки в Україні та світі. Продовольчі кризи у розвитку людства.

Право продовольчої безпеки в системі права України: поняття та зміст. Поняття права продовольчої безпеки як складової системи права. Предмет права продовольчої безпеки. Система права продовольчої безпеки. Принципи права продовольчої безпеки. Зв'язок права продовольчої безпеки з іншими галузями права України. Основні категорії продовольчої безпеки. Індикатори та критерії забезпечення продовольчої безпеки. Загрози продовольчій безпеці та їх класифікація. Продовольча незалежність. Система засобів забезпечення продовольчої безпеки. Моніторинг продовольчої безпеки.

Право на безпечне харчування й на захист від голоду: поняття та гарантії. Правове забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану. Міжнародний, національний та регіональний рівні продовольчої безпеки.

Загальна характеристика правового регулювання відносин у сфері продовольчої безпеки. Міжнародний та зарубіжний досвід правового забезпечення продовольчої безпеки. Всесвітня

продовольча безпека та чинники, які на неї впливають. Глобальна продовольча криза: передумови і наслідки. Оцінка стану продовольчої безпеки у світі. Глобальний індекс продовольчої безпеки, його структура. Суб'єкти міжнародно-правового регулювання продовольчої безпеки. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих установ. Всесвітня продовольча програма (ВПП) та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО) як суб'єкт забезпечення продовольчої безпеки. Міжнародні фінансові організації та їх роль у забезпеченні продовольчої безпеки. Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку як спеціалізована інституція в галузі забезпечення продовольчої безпеки. Римська декларація "Про всесвітню продовольчу безпеку". Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової Організації Торгівлі. Кодекс Аліментаріус. Правове регулювання Спільної Аграрної Політики в ЄС. Правове забезпечення продовольчої безпеки в ЄС. Біла книга щодо безпеки харчових продуктів.

Законодавство України у сфері забезпечення продовольчої безпеки. Загальна характеристика та класифікація джерел права продовольчої безпеки. Конституція та Закони України, що регулюють відносини у сфері забезпечення ПБ. Підзаконні НПА. Засоби вдосконалення законодавства у сфері забезпечення ПБ.

Модуль 2. Інституційно-функціональне забезпечення продовольчої безпеки

Інституції забезпечення продовольчої безпеки та їх повноваження. Поняття інституційно-функціонального забезпечення продовольчої безпеки. Класифікація інституцій забезпечення продовольчої безпеки. Суб'єкти права продовольчої безпеки: поняття та класифікація. Система державних органів забезпечення продовольчої безпеки та їх повноваження. Державна аграрна політика України та її стратегічні цілі. Сталий розвиток аграрного виробництва як основа забезпечення продовольчої безпеки. Правове регулювання державної підтримки аграрних товаровиробників як засіб забезпечення продовольчої безпеки. Міністерство Аграрної політики та продовольства як суб'єкт забезпечення продовольчої безпеки. Державний матеріальний резерв.

Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти забезпечення продовольчої безпеки на регіональному рівні. Правові засади державної регіональної політики. Сільськогосподарські товаровиробники як суб'єкти права продовольчої безпеки. Інфраструктура аграрного ринку у забезпеченні праввідносин із продовольчої безпеки. Аграрна біржа. Продовольчі банки.

Модуль 3. Правове регулювання виробництва якісної та безпечної сільськогосподарської продукції в контексті забезпечення продовольчої безпеки України

Правові засади сучасного сільськогосподарського виробництва. Земельний фонд України: роль та значення у забезпеченні продовольчої безпеки. Основи правового регулювання природокористування у сільському господарстві. Якість сільськогосподарської продукції. Безпечність сільськогосподарської продукції. Правові засади впровадження системи НАССР. Інформація для споживачів харчових продуктів. Правові основи безпеки дитячого харчування. Державний контроль у сфері безпечності та якості продуктів харчування та кормів.

Екологізація аграрного виробництва як засіб забезпечення продовольчої безпеки. Правове регулювання виробництва та обігу органічної продукції та сировини. Маркування органічних продуктів харчування. Галузі органічного виробництва та вимоги до їх ведення. Сертифікація органічного виробництва.

Правові основи біобезпеки при виробництві продовольства. Використання ГМО при виробництві сільськогосподарської продукції в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Державна реєстрація ГМО.

Захист прав споживачів харчових продуктів.

4. ПЛАНИ Й ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Історичний розвиток та загальна характеристика сучасного стану правового регулювання відносин із забезпечення продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Етапи історичного розвитку відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки. Продовольчі кризи у розвитку людства.
2. Право на безпечне харчування й на захист від голоду: поняття та гарантії.
3. Продовольча безпека як об'єкт правового регулювання: поняття, ознаки та рівні.
4. Продовольча безпека в системі національної безпеки держави.
5. Функції продовольчої безпеки.

Завдання 1

Наведіть визначення права на індивідуальну продовольчу безпеку. Назвіть його складові. Визначте, до якої групи і покоління прав людини належать дане право. Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 2

Ознайомтеся з витягами:

- із Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України»: «2.13. Продовольча безпека - захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєвої діяльності» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>) (ст. 2);
- із проєкту Закону України «Про продовольчу безпеку» (<https://ips.ligazakon.net/document/JF6GI01A?an=3>): «Продовольча безпека - соціально-економічний та екологічний стан в державі,

при якому всі її громадяни стабільно та гарантовано забезпечені продовольством в необхідній кількості, асортименті та відповідній якості» (ст. 1).

Яке з наведених визначень продовольчої безпеки краще відображає сутність даного поняття? Аргументуйте свою точку зору. Наведіть ознаки продовольчої безпеки як правової категорії.

Завдання 3

Використовуючи графічні методи формальної логіки (кола Ейлера), складіть схему співвідношення між поняттями «національна безпека» і «продовольча безпека».

Завдання 4

Підготуйте есе на одну із запропонованих тем:

1) Тенденції розвитку відносин у сфері забезпечення продовольчої безпеки та їх правового регулювання в умовах глобалізації.

2) Поняття і роль продовольчої безпеки як елемента національної безпеки держави в умовах військової агресії.

3) Історія людства та продовольчі кризи: порівняльно-правовий аспект.

Завдання 5

У спеціальній літературі, засобах масової інформації зустрічається вислів «продовольство як зброя». Як ви розумієте зміст цього поняття? Наведіть приклади застосування даної тактики з історії чи сьогодення, з національної чи світової практики. Підготуйте презентацію.

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28 червня 1996 р. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст. 241.

Батигіна О.М. Продовольча безпека: історія розвитку та сучасний стан правового регулювання. *Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку*: кол. моногр. / за ред. А.П. Гетьмана та Т.В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. С. 154-179.

Волченко Н.В. Міжнародно-правове регулювання захисту права на індивідуальну продовольчу безпеку в межах ФАО. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 1. С. 308-311. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2022/77.pdf

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: «ФОП Шевченко С.О.», 2013. 326 с.

Курман Т.В. Щодо поняття та ознак продовольчої безпеки. *Науковий вісник Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України*: Серія «Право». Част. 1 / Ред. кол.: Д.О. Мельничук (гол.) та ін. К.: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, 2011. Вип. 167. Ч. I. С. 121-128.

Курман Т.В. Організаційно-правові засади забезпечення продовольчої безпеки в Україні. *Правове регулювання екологічних, аграрних та земельних відносин в Україні: сучасний стан і напрями вдосконалення*: моногр. / за ред. А.П. Гетьмана, В.Ю. Уркевича. Харків: Право, 2012. С. 221-270.

Курман Т.В. Поняття, ознаки, основні категорії та принципи продовольчої безпеки. *Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України*: моногр. / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: «ФОП Шевченко С.О.», 2013. С. 9-36.

Курман Т.В. Поняття, ознаки, основні категорії та принципи продовольчої безпеки України *Правові засади екологічної та продовольчої безпеки: проблеми імплементації міжнародних стандартів*: матер. Дискусійної панелі Першого Харк. міжнар. юрид. форуму «Право та проблеми сталого розвитку в глобалізованому світі» (м. Харків, 3-6 жовт. 2017 р.). Харків: Право, 2017. С. 87-103.

Курман Т.В., Туева О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Лушпаєв С.О. Поняття продовольчої безпеки за законодавством зарубіжних держав. *Форум права*. 2015. С. 135-142.

Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: зб. матеріалів та тез доповідей учасників Дискусійної панелі VI Харківського міжнародного юридичного форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т. В. Курман, В. П. Станіславського. Харків: Юрайт, 2022. 128 с.

Трегобчук В.М. Продовольча безпека в контексті національної безпеки держави. К.: Ін-т економіки НАН України, 1999. 56 с.

Харитоновна Т.Є., Григор'єва Х.А. Продовольча безпека в умовах воєнних конфліктів сучасності: правовий досвід іноземних держав. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 287-291. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/65.pdf

Тема 2. Системоутворюючі категорії права продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Поняття права продовольчої безпеки та його місце в системі права.
2. Предмет права продовольчої безпеки (Правовідносини із забезпечення продовольчої безпеки).
3. Принципи права продовольчої безпеки.
4. Система права продовольчої безпеки.
5. Індикатори та критерії продовольчої безпеки. Продовольча незалежність.
6. Загрози продовольчій безпеці: поняття та класифікація.
7. Моніторинг продовольчої безпеки.
8. Система та класифікація заходів забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 1

Використовуючи графічні методи формальної логіки (кола Ейлера), складіть схему співвідношення між поняттями «право

продовольчої безпеки», «конституційне право», «аграрне право», «система права».

Завдання 2

Розгляньте наведені приклади й визначте, чи відповідає стан забезпечення продовольчої безпеки нормативно встановленим показникам:

1) середньодобова енергетична цінність раціону у родині пенсіонера Петренка складає 2250 ккал, при цьому отримання 1800 ккал забезпечується за рахунок споживання продуктів харчування рослинного походження (круп, рослинної олії, хлібобулочних виробів, овочів тощо);

2) достатність запасів зерна у державних ресурсах відповідає 4 місяцям споживання населенням Київської області;

3) рівень імпорту фуражного зерна склав 60 відсотків за поточний рік, 73% — відмічався по групі «риба і рибопродукти».

Завдання 3

Складіть таблицю «Класифікація загроз продовольчій безпеці» з наведенням: виду загроз; прикладів загроз цього виду з національної чи міжнародної практики; переліку нормативно-правових актів, що формують механізм захисту від вказаного виду загроз (за наявності).

Завдання 4

За допомогою викладача розділіться на групи по 2-3 студенти. Завдання для кожної групи:

1) дослідити систему заходів забезпечення продовольчої безпеки;

2) визначити, які з перелічених заходів є вагомішими для забезпечення продовольчої безпеки держави;

3) довести, які заходи, на вашу думку, є пріоритетними для забезпечення глобальної продовольчої безпеки.

Обґрунтуйте свою позицію.

Завдання 5

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

1) Система принципів права продовольчої безпеки: сучасний стан та перспективи розвитку.

2) Загрози продовольчій безпеці: національний та міжнародно-правовий аспекти.

3) Організаційно-правові заходи забезпечення продовольчої безпеки: практика України і світу.

Презентація має містити не менше 10 слайдів.

Завдання 6

Ознайомтеся з інформацією, наведеною у таблиці 1, й зробіть висновки щодо стану реалізації принципу самозабезпечення населення України окремими видами продуктів харчування.

Таблиця 1.

Динаміка самозабезпечення основними продуктами населення України

(кг на одну особу населення за рік)

Продукти	Показники	Роки			Раціо- нальна норма	% виконання	Критичний показник – індикатор	% вико- нання індикатора
		1990	2000	2015				
М'ясо і м'ясопродукти	Виробництво	85,4	68,0	41,6	88	47,3	70	59,4
	Споживання	68	33	50,0	75	66,6	60	83,3
	% самозабезпечення	125,6	207,3	83,2	117,0			
Молоко і молочні продукти	Виробництво	480	261	252	433	59,6	346	72,8
	Споживання	373	199	212	370	57,3	296	71,6
	% самозабезпечення	128,7	131,2	118,9	117,0			
Яйця, шт.	Виробництво	314	181	345	331	104	264	130,7
	Споживання	272	166	272	283	96,1	226	120,0
	% самозабезпечення	115	109	126,8	117,0			
Риба і ри- бопродукти	Виробництво	7,9	7,2	5,2	23,4	22,6	18	28,8
	Споживання	17,5	8,4	15	20	75,0	16	93,8
	% самозабезпечення	45,1	85,7	34,7	117,0			
Хлібні продукти	Виробництво	827	674	820	123	667	105	117
	Споживання	141	125	112	105	106	90	124,4
	% самозабезпечення	586	539	732	117			
Цукор	Виробництво	63	47	28	44	73,7	35	80,0

	Споживання	50	37	38	38	100	30,4	125,0
	% самозабезпечення	126,0	127,0	73,7	117,0			
Олія	Виробництво	14,6	20,5	60,7	18,7	324	15,0	404,6
	Споживання	11,6	9,4	15,4	16	96,2	12,8	120,3
	% самозабезпечення	125,8	218,0	394,1	117,0			
Картопля	Виробництво	322	403	427	122	127	98	124,5
	Споживання	131	135	133	122	109	97,6	125,0
	% самозабезпечення	245	298	321	100	117		
Овочі та баштанні	Виробництво	322	403	181	185	98	126	143,6
	Споживання	102	102	137	158	87	126	108,7
	% самозабезпечення	315,7	395,1	132,1	117,0			
Плоди, ягоди та виноград	Виробництво	56	30	35	98	35,6	79	44,3
	Споживання	47	29	26	84	31,0	67	38,8
	% самозабезпечення	119,1	103,4	134,6	117,0			

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Деякі питання продовольчої безпеки: постанова КМУ від 5 грудня 2007 р. № 1379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-%D0%BF#Text>

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03.2022 р., № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>

Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.09.2017 р. № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-17#Text>

Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Аграрне право: підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Х.: Право, 2019. 416 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: моногр. / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Харків: «ФОП Шевченко С.О.», 2013. 326 с.

Гребенюк М. Правовий аспект співвідношення понять “продовольча незалежність” та “продовольча безпека”. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 5. С. 35–38.

Залізнюк В. П. Оцінка індикаторів продовольчої безпеки України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 2. С.128-133. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2019/22.pdf

Курман Т.В. Агробізнес та продовольча безпека: загрози та проблеми правового забезпечення в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 148-154.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Tetiana V. Kurman, Oleksandr V., Oksana M. Tuieva. The legal foundations of food safety as a means of providing public health in globalization. *Wiadomości Lekarskie*. 2019, tom LXXII, nr 12 cz. II. p. 2626-2630.

Лушпаєв С.О. Правові засади продовольчої безпеки України: автореф. дис. ... к.ю.н., спец-ть: 12.00.06 / Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків, 2014. 19 с.

Тема 3. Міжнародно-правове забезпечення права продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Глобальна продовольча криза: передумови і наслідки.
2. Всесвітня продовольча безпека та чинники, що її формують.
3. Оцінка стану продовольчої безпеки у світі. Глобальний індекс продовольчої безпеки.
4. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих установ.

5. Міжнародні фінансові організації та їх роль у забезпеченні продовольчої безпеки.
6. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової організації торгівлі.
7. Кодекс Аліментаріус (Codex Alimentarius) та Біла книга щодо безпеки харчових продуктів як джерела права продовольчої безпеки.
8. Правове забезпечення продовольчої безпеки в ЄС. Спільна Аграрна Політика.

Завдання 1

Україна подала позов проти Угорщини до СОТ щодо торгових обмежень стосовно сільськогосподарської продукції. У позовній заяві було зазначено про порушення прав та національних інтересів України в торговельно-економічній сфері в рамках СОТ через невизнання Угорщиною сертифікатів відповідності сільськогосподарської продукції. Угорщиною було застосовано процедуру оцінки відповідності таким чином, що умови доступу до ринку українських товаровиробників були не однаковими, дискримінаційними для України.

Якими угодами регулюється торгівля між учасниками СОТ? Який порядок врегулювання спорів в рамках СОТ? Визначте етапи розгляду спорів у СОТ.

Завдання 2

Проаналізуйте місце України, за останні 9 років, у рейтингу Глобальної продовольчої безпеки за Глобальним індексом продовольчої безпеки. Які чинники впливають на позиції України в Глобальному індексі продовольчої безпеки?

Завдання 3

Розташуйте у правильній відповідності функції міжнародних організацій:

<p>1. Продовольча і сільськогосподарська організація ООН (ФАО);</p> <p>2. Всесвітня продовольча програма (ВПП);</p> <p>3. Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку; (МФСР)</p> <p>4. Міжнародний валютний фонд; (МВФ)</p> <p>5. Європейський банк реконструкції та розвитку; (ЄБРР)</p> <p>6. Світовий банк;</p> <p>7. Світова організація торгівлі. (СОТ)</p>	<p>а) міжнародна організація, метою якої є розробка системи правових норм міжнародної торгівлі та контроль за їх дотриманням;</p> <p>б) організація, яка очолює міжнародні зусилля у поліпшенні харчування і боротьбі з голодом;</p> <p>б) організація не кредитує конкретні проекти, а надає фінансову допомогу державам-членам, які перебувають у кризовому становищі з метою відновлення економічної стабільності;</p> <p>в) гуманітарна організація ООН, яка надає продовольчу допомогу найуразливішій частині населення в найкритичніші моменти життя;</p> <p>г) міжнародна фінансова організація, яка здійснює фінансування інвестиційних проектів розвитку в приватному та державному секторах, надає технічну допомогу;</p> <p>г) організація, яка сприяє і надає рекомендації щодо здійснення національних та міжнародних дій із збереження природних ресурсів та застосування удосконалених методів сільськогосподарського виробництва;</p> <p>д) одна з найбільших кредитно-фінансових установ, до складу якої входить Міжнародний банк</p>
--	--

	<p>реконструкції та розвитку й Міжнародна асоціація розвитку;</p> <p>2) Міжнародна організація метою якої є надання продовольчої допомоги країнам, які мають низький економічний рівень розвитку або потерпали від стихійного лиха.</p> <p>ж) організація, яка збирає, аналізує, тлумачить і поширює інформацію, яка стосується харчування, продовольства і сільського господарства;</p> <p>з) кредитно-фінансова організація, яка надає пряме фінансування у вигляді позик і грантів, для реалізації проектів і програм з удосконалення виробництва продовольства в країнах-членах</p>
--	---

Завдання 4

Визначте завдання, які покладені на Європейське агентство з безпеки харчових продуктів:

а) розгляд спорів між торговими агентами, які виникають з приводу якості та безпеки харчових продуктів;

б) розробка і надання зацікавленим сторонам наукових висновків з питань, що стосуються безпеки харчових продуктів і кормів;

в) фінансування розробки стандартів та методик з безпеки харчових продуктів та харчових добавок;

г) здійснення рандомного контролю діяльності виробників харчових продуктів держав-членів щодо безпеки харчових продуктів;

г) розробка єдиних методологій збору та аналізу даних, що стосуються моніторингу ризиків, які виникають і можуть здійснити

прямий або опосередкований вплив на ефективність функціонування безпеки продуктів харчування і кормів;

д) надання громадськості зрозумілої, надійної та об'єктивної інформації щодо безпечності харчових продуктів;

е) здійснення оцінки ризиків – надання наукових, незалежних, актуальних рекомендацій щодо питань, що стосуються безпеки продуктів харчування і кормів, здоров'я і добробуту тварин, належного стану рослин, харчування населення та екологічних проблем, у тих аспектах, які відносяться до продовольчої безпеки.

Завдання 5

Проаналізуйте періодизацію розвитку Спільної аграрної політики (САП) ЄС. Визначте значення САП ЄС для розвитку інтеграції ЄС та формування спільного ринку сільськогосподарської продукції.

Список нормативно-правових актів та літератури

Домовленість про правила та процедури вирішення спорів: Додаток 2 до Угоди про заснування Світової організації торгівлі від 15.04.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_019#Text

Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 03.06.1992 р. №2402-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12#Text>

Статут Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН від 18.10.1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c17#Text.

Духневич А. В. Світова організація торгівлі (СОТ) – основа правової системи міжнародної торгівлі. Часопис Академії адвоката-тури України. 2010. № 3. С. 1–5.

Духневич А.В. Механізм врегулювання суперечок в рамках СОТ. Науков. Вісник Ужгородського ун-ту. Вип. 15. 2011.

С.

106-109.

URL:

<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/17408/1/МЕХАНІЗМ%20ВРЕГУЛЮВАННЯ%20СУПЕРЕЧОК%20В%20РАМКАХ%20СОТ.pdf>.

Кучечук Л.В. Світова продовольча безпека: тенденції та виклики. Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Вип. 16. 2022. С. 34-40. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-16-04>.

Панченко В.В. Проблеми організаційно-правового забезпечення продовольчої безпеки у зарубіжних країнах // Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: монографія / О.М. Батигіна, В.М. Жушман, В.М. Корнієнко та ін. / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Х.: Право, 2013. 326 с.

Петренко Н. Періодизація розвитку Спільної аграрної Спільної аграрної політики ЄС. Юридичний вісник. Вип. 4. 2018. С.106-114. URL:

<http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/518>.

Полюхович Л.І. Правове забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції, її переробки та реалізації в Україні у контексті вимог СОТ: моногр. К: Вид-ць О.М.Ешке, 2014. 208 с.

Прядко А. Правовий статус Європейського органу з безпеки харчових продуктів. Журнал Європейського і порівняльного права. Вип. 3. 2016. С. 73-86. URL: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pravo/article/viewFile/2980/2673>.

Родінова Н.Л., Дергач А.В., Гудзь Г.О. Світова продовольча криза як наслідок російсько-української війни. Економіка та суспільство. Вип. 40. 2022. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-25>

Харитонова Т.Є., Григор'єва Х.А. Продовольча безпека в умовах воєнних конфліктів сучасності: правовий досвід іноземних держав. Юридичн. Науковий електр. журнал. Вип. 2. 2023. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/65.pdf

Тема 4. Законодавство України у сфері забезпечення продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Загальна характеристика законодавства у сфері забезпечення продовольчої безпеки.
2. Класифікація джерел права продовольчої безпеки.
3. Конституція та Закони України, що регулюють відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки.
4. Підзаконні НПА як форми права продовольчої безпеки.
5. Засоби вдосконалення законодавства у сфері забезпечення ПБ.

Завдання 1

Проаналізуйте Методику визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, визначену постановою Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. «Деякі питання продовольчої безпеки» і на цій підставі зробіть висновки щодо сучасного стану забезпечення продовольчої безпеки за одним (на вибір) із індикаторів:

- 1) добова енергетична цінність раціону людини;
- 2) забезпечення раціону людини основними видами продуктів;
- 3) достатність запасів зерна у державних ресурсах;
- 4) економічна доступність продуктів;
- 5) диференціація вартості харчування за соціальними групами;
- 6) ємність внутрішнього ринку окремих продуктів;
- 7) продовольча незалежність за окремим продуктом.

Визначте основні правові проблеми чи колізії, які стримують забезпечення продовольчої безпеки держави.

Завдання 2

Громадянка С., купуючи в супермаркеті «Файно» консервовану кукурудзу, звернула увагу на те, що на етикетці не міститься інформація про наявність чи відсутність у кукурудзі ГМО. Вона звернулася до адміністрації магазину з вимогою надати таку інформацію про цей продукт, однак менеджер торговельного залу відмовилася надавати будь-які пояснення з цього приводу.

Підготуйте письмову юридичну консультацію для громадянки С. з відповідями на наступні питання: 1. Якими нормативними актами регулюються права споживачів харчових продуктів? 2. Чи був зобов'язаний виробник консервованої кукурудзи надати інформацію про наявність або відсутність ГМО у її складі? 3. Яка юридична відповідальність за порушення законодавства у сфері поводження з ГМО? 4. Який орган контролює додержання законодавства у цій сфері і на якій правовій підставі?

Завдання 3

Батьки Руслана М., учня 5 класу загальноосвітньої школи, звернулися до Головного управління Держпродспоживслужби у Закарпатській області зі скаргою на те, що їх син отримав гостре отруєння після вживання шкільного обіду через наявність у страві солодкого перцю, на який у дитини алергія. Батьки вимагали змінити систему харчування у школі, де навчається Руслан М. з можливістю обирати страву самостійно та мати інформацію про склад харчування і доведення таких відомостей до батьків через сайт школи.

Чи правомірною вимога батьків? Якими нормативно-правовими актами регулюються відносини у сфері дитячого харчування? Надайте обґрунтовану відповідь.

Завдання 4

Проаналізуйте законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють відносини із забезпечення продовольчої безпеки під час дії воєнного стану в Україні. Наведіть перелік таких актів. Визначте характер правового забезпечення і перелік заходів державної підтримки у вказаній сфері.

Завдання 5

Розподіліться на групи по 3 – 4 особи. Для кожної групи оберіть один із засобів (інкорпорація, консолідація, кодифікація та ін.) удосконалення законодавства у сфері забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання для кожної міні-групи: навести не менше п'яти аргументів на користь вибору того чи іншого засобу систематизації законодавства у сфері забезпечення ПБ, підготувати доповідь (до 3-х хв.).

Список нормативно-правових актів та літератури

Конституція України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

Деякі питання продовольчої безпеки: постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. № 1377. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-п#Text>

Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції: Закон України від 14.01.2000 р. № 1393-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1393-14#Text>

Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18.05.2017 р. № 2042-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>

Про державний матеріальний резерв: Закон України від 24.01.1997 р. № 51/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/97-вр#Text>

Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31.05.2007 р. № 1103-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text>

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 667. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-п#Text>

Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР): наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.10.2012 р. № 590. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1704-12#Text>

Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії: наказ Міністерства

охорони здоров'я України від 03.09.2017 р. № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-17#Text>

Про затвердження Переліку харчових продуктів, щодо яких здійснюється контроль вмісту ГМО: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-10#Text>

Про затвердження Положення про Державне агентство резерву України: постанова Кабінету Міністрів України від 08.10.2014 р. № 517. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2014-п#Text>

Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: постанова Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 р. № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-п#Text>

Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції: постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.19 р. № 970. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-п#Text>

Про затвердження Порядку розробки номенклатури матеріальних цінностей державного резерву і норм їх накопичення, у тому числі незнижуваного запасу: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі від 28.12.2018 р. № 2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0076-19>

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002 р. № 37-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/37-15#Text>

Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів: Закон України від 06.12.2018 р. № 2639-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>

Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>

Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>

Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771-97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр#Text>

Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>

Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>

Про схвалення Концепції поліпшення продовольчого забезпечення та якості харчування населення: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.05.2004 р. № 332. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2004-п#Text>

Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.10.2013 р. № 806-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-р>.

Про технічні бар'єри у торгівлі, Про сільське господарство, Про санітарні та фітосанітарні заходи: Угоди СОТ від 15 квітня 1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_008#Text

Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015 р. № 124-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-19#Text>

Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.: указ Президента України від 30.09.2019 р. 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Аграрне право: підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків. Право, 2019. 416 с.

Аграрне право: конспект лекцій: навч. посіб. для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»/ Ю. Ю.Бакай, Д. Ю. Кондратенко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. Т. В. Курман, А. М. Статівки. Харків: Юрайт, 2022. 172 с.

Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. 576 с.

Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України: монографія / О. М. Батигіна, В. М. Жушман, В. М. Корнієнко та ін.; за ред. В. Ю. Уркевича та М. В. Шульги. Харків: Право, 2013. 326 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/3811/1/Prodovolcha_bezpeka_2013.pdf

Велика українська юридична енциклопедія: у 20-ти томах. / редкол.: М. В. Шульга (гол.), В. В. Носік, П. Ф. Кулинич (заст. гол.) та ін. Харків: Право, 2019. Т. 16: Земельне та аграрне право. 696 с.

Курман Т. В. Продовольча безпека: проблеми правового забезпечення в умовах глобалізації і воєнного стану. *Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти*: зб. матер. та тез доп. учасн. Дискусійної панелі VI Харківського міжнародного юридичного форуму (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т. В. Курман, В. П. Станіславського. Харків: Юрайт, 2022. С. 64–68

Мельник В. О. Правове регулювання органічного сільськогосподарського виробництва в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06; Нац. ун-т біорес. і природокорист. України. Київ, 2018. 20 с.

Менів О. І. Правове забезпечення використання ГМО при вирощуванні сільськогосподарської продукції рослинного походження в Україні та ЄС: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2016. 20 с.

Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення: монографія / за заг. ред. М. В. Шульги. Харків: Юрайт, 2020. 308 с.

Уркевич В. Ю. Стосовно законодавства про продовольчу безпеку України. *Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 26 жовт. 2012 р.): у 3 ч. Дніпропетровськ, 2012. Ч. 2: Приватно-правові проблеми формування правової держави. С. 143–144.

Цілі сталого розвитку та Україна: національна доповідь (2017). URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cili-stalogo-rozvitku-ta-ukrayina>

Brief to The State of Food Security and Nutrition in the World (2022) FAO, Rome, Italy. V. 36. URL: <https://www.fao.org/3/cc0639en/cc0639en.pdf>

State of affairs in the field of food security and nutrition, FAO (2022). URL:

https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/black_sea_grain_initiative_full_text

Тема 5. Поняття та система інституційно-функціонального забезпечення продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Поняття інституційно-функціонального забезпечення продовольчої безпеки. Класифікація інституцій забезпечення продовольчої безпеки.
2. Публічне адміністрування аграрних відносин у сфері продовольчої безпеки.
3. Система державних органів забезпечення продовольчої безпеки та їх повноваження.
4. Регіональний рівень інституційного забезпечення продовольчої безпеки.
5. Державний матеріальний резерв як засіб забезпечення продовольчої безпеки. Правове становище Державного агентства резерву України.
6. Правовий статус Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів.

Завдання 1

Складіть схему інституційної основи забезпечення продовольчої безпеки із зазначенням рівнів та функцій органів державної влади.

Завдання 2

Голова сільськогосподарського кооперативу «Лан» вирішив продати Аграрному фонду 60 т. озимої пшениці та звернувся до дирекції регіональної філії фонду з проханням роз'яснити: які документи необхідно підготувати для укладання договору поставки

зерна та за яких умов фонд може відмовити в укладанні угоди?
Надайте обґрунтовану відповідь.

Завдання 3

Ознайомтесь зі Стратегією реформування системи державного матеріального резерву на період до 2025 року та визначте: *проблеми, які обумовили її прийняття; стратегічні цілі та показники їх досягнення. Які цілі на момент аналізу Стратегії було досягнуто?*

Завдання 4

На адресу державного сільськогосподарського підприємства (ДСП) «Правдинське» надійшов лист від Державного агентства резерву, в якому містилася вимога надати інформацію про наявну кількість пшениці твердої. У листі також зазначалося, що планується укладання контракту (договору) на поставку матеріальних цінностей до державного матеріального резерву, предметом якого буде тверда пшениця у кількості 100 т. Директор ДСП «Правдинське» надіслав відповідь, де зазначалося: 1) інформація щодо кількості наявної продукції є комерційною таємницею; 2) підприємство буде реалізовувати пшеницю за ринковими цінами ТОВ «Нібулон», тому укладання контракту (договору) на поставку матеріальних цінностей до державного матеріального резерву підприємству не вигідно.

Чи правомірні дії обох сторін? Надайте письмову відповідь.

Завдання 5

Головне управління Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужба) Сумської області з метою забезпечення продовольчого резерву області зобов'язало всі сільськогосподарські підприємства засіяти поля озимого пшеницею у розмірі 10% від загальної площі, а виробників органічної сільськогосподарської продукції розпочати займатися тваринництвом.

Чи правомірні вимоги Держспродспоживслужби? Які повноваження має Держспродспоживслужба? Надайте письмову відповідь.

Завдання 6

У зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України з'явилася загроза внутрішній та світовій продовольчій безпеці.

Поділіться на 2 групи. Перша група: наведіть внутрішні загрози продовольчій безпеці та які заходи було вжито державними інституціями для їх подолання. Друга група: наведіть вплив військової агресії РФ на світову продовольчу безпеку та які міжнародні інституції вжили заходів та яких конкретно щодо вирішення цієї проблеми.

С п и с о к н о р м а т и в н о - п р а в о в и х а к т і в т а л і т е р а т у р и

Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254К/96-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>

Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9.04.1999 р. № 586-XIV. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>

Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 05.03.1998 р. № 183/98-ВР. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/183/98-%D0%B2%D1%80>

Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18.10. 2005 р. № 2982-IV URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>

Про державний матеріальний резерв : Закон України від 24.01.1997 № 51/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/51/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Про державну підтримку сільського господарства України : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2021 р. № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-%D0%BF#Text>

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 2.09.2015 р. № 667 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF#Text>

Про затвердження Положення про Державне агентство резерву України: Постанова Кабінету Міністрів України від 8.10.2014 р. № 517. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2014-%D0%BF#Text>

Про схвалення Стратегії реформування системи державного матеріального резерву на період до 2025 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.08. 2022 р. № 771-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771-2022-%D1%80#Text>

Григор'єва Х. А. Публічне адміністрування агробізнесу в умовах війни: правовий аналіз протекційності. *Актуальні проблеми держави і права*. 2023. С. 53-65. URL: <http://www.apdp.in.ua/v97/7.pdf>

Копиця М. А. До питання про державну підтримку та публічне адміністрування в аграрному праві України. *Вісник Київського Національного Університету імені Тараса Шевченка*. 2020. Вип. 2 (113). 2019. № 10. С. 18 – 22. URL: <http://visnyk.law.knu.ua/images/articles/Kopytsya.pdf>

Тема 6. Державна та регіональна аграрна політика як основа забезпечення продовольчої безпеки (Станіславський В.П.)

Питання для обговорення

1. Поняття державної аграрної політики України та її значення у забезпеченні продовольчої безпеки.
2. Принципи, стратегічні цілі та правові засади державної аграрної політики.
3. Правові форми державної підтримки аграрних товаровиробників як засобу забезпечення продовольчої безпеки.
4. Правові основи регіональної політики у сфері забезпечення продовольчої безпеки.
5. Правове забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану та за інших особливих умов.

Завдання 1

Ознайомтеся з Глобальними цілями сталого розвитку, затвердженими ООН у 2015 р. Як ви розумієте ціль № 2 «подолання голоду»? Чи не є вона тотожною з ціллю № 1 «подолання бідності»? Які з інших перелічених ЦСР пов'язані з ціллю № 2? Складіть схему взаємозв'язків проголошених ЦСР з ціллю № 2 «подолання голоду».

Завдання 2

За допомогою викладача розділіться на групи по 3-5 студентів. Ознайомтеся зі стратегічними цілями державної аграрної політики, закріпленими у Законі України від 18 жовтня 2005 р. «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року». Завдання для кожної групи:

- 1) обрати одну стратегічну ціль із вказаного Закону для дослідження;
- 2) з'ясувати її зв'язок з Глобальними цілями сталого розвитку, зокрема з такою, як подолання голоду;
- 3) дослідити систему законодавчих заходів, спрямованих на досягнення обраної групою цілі, та визначити їх ефективність/неефективність;

4) розробити пропозиції щодо найбільш ефективних шляхів досягнення обраної групою цілі державної аграрної політики.

Завдання 3

Ознайомтеся з положеннями Закону України від 24.06.2004 року «Про державну підтримку сільського господарства України». Складіть таблицю видів державної підтримки національних аграрних товаровиробників. Підготуйтеся до усної відповіді на питання: *який вид державної підтримки, на вашу думку, є найбільш ефективним для забезпечення продовольчої безпеки держави? Як визначені Законом заходи державної підтримки сільського господарства співвідносяться із вимогами передбаченими угодою СОТ «Про сільське господарство»? Які заходи державної підтримки не передбачені Законом могли б позитивно вплинути на стан продовольчої безпеки України?*

Завдання 4

За допомогою інтернет-джерел підготуйте відповіді на наступні питання:

- *Що являє собою Спільна аграрна політика ЄС?*
- *Коли вона виникла і які етапи пройшла у своєму розвитку?*
- *Якими є її цілі?*
- *Чи є гарантування продовольчої безпеки метою САП ЄС?*
- *Які акти законодавства ЄС врегульовують відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки?*
- *Які законодавчі акти у цій сфері прийнято в окремих державах-членах ЄС?*
- *В яких напрямках має відбуватися адаптація чинного законодавства України до вимог права ЄС щодо державної аграрної політики?*

Завдання 5

Підготуйте презентацію на одну із запропонованих тем:

- 1) Особливості правового забезпечення продовольчої безпеки України та світу в умовах пандемії Covid-19.
- 2) Шляхи розв'язання продовольчих криз і попередження продовольчих загроз в умовах

- збройних конфліктів: міжнародно-правовий та національно-правовий аспекти і досвід.
- 3) Державна і регіональна політика у сфері забезпечення продовольчої безпеки: співвідношення і нормативне забезпечення.

Список нормативно-правових актів та літератури

Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 р. № 2982-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15#Text>

Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>

Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України від 09.07.2022 р., № 2389-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>

Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану: Закон України від 24.03. 2022р. № 2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>

Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Державна аграрна політика України: проблеми правового забезпечення: монографія / за ред. В.Ю. Уркевича та М.В. Шульги. Київ: Видавець О.М. Ешке, 2014. 268 с.

Курман Т.В. Державна аграрна політика України як категорія аграрного права. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2018. № 6. Т. 2. С. 17–20.

Курман Т.В. Регіональна аграрна політика у забезпеченні сталого розвитку сільськогосподарського виробництва: правові питання. *Порівняльно-аналітичне право*: електронне наук. фах. видання. 2018. № 5. С. 183–186.

Нова спільна сільськогосподарська політика ЄС на 2023-2027 роки. URL: <https://ukragroconsult.com/news/nova-spilna-silskogospodarska-polityka-yes-na-2023-2027-roky/>

Самсонова Я.О. Поняття інклюзивної моделі розвитку сільського господарства: теоретико-правовий аспект. *Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку*: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. С. 255-266.

Спільна аграрна політика ЄС і завдання України в контексті євроінтеграції (план наближення політик і гармонізації законодавства). Київ, 2022. URL: http://www.aau.org.ua/media/publications/1894/files/CAP_2023_02_1_0_12_36_02_818740.pdf

Статівка А.М. Актуальні питання правового забезпечення аграрної політики і сталого розвитку сільських територій. *Актуальні питання аграрного права України: теорія і практика*: моногр. / А.М. Статівка, В.Ю. Уркевич, В.М. Корнієнко та ін.; за ред. А.М. Статівки. Харків: ФІНН, 2010. 240 с.

Як ООН підтримує Цілі сталого розвитку в Україні. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

Тема 7. Суб'єкти агробізнесу як учасники відносин із забезпечення продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Сільськогосподарські товаровиробники як суб'єкти права продовольчої безпеки.
2. Інфраструктура аграрного ринку у забезпеченні правовідносин із продовольчої безпеки.
3. Правовий статус аграрної біржі. Загальна характеристика біржових угод.

4. Поняття продовольчих банків та перспективи їх розвитку в Україні.

Завдання 1

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем і оформіть її у вигляді презентації або реферату:

- 1) Національна платформа продовольчої безпеки як складова інфраструктури аграрного ринку.

- 2) Правове становище Аграрного фонду, його повноваження.

- 3) Загальна характеристика та юридичні ознаки оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Завдання 2

Складіть схему «Класифікація суб'єктів організованого аграрного ринку» із зазначенням критеріїв такої класифікації (організаційно-правова форма; наявність статусу юридичної особи; мета діяльності; предмет діяльності та ін.). Визначте, до якого виду правовідносин, що становлять предмет права продовольчої безпеки, належить кожна група із наведеної класифікації.

Завдання 3

З метою забезпечення продовольчої безпеки району продуктами харчування та сільськогосподарською сировиною на сесії районної адміністрації було прийнято рішення про об'єднання фермерських господарств «Край» та «Промінь», а також сільськогосподарського кооперативу «Вікторія» в агропромислове об'єднання. При цьому, до 30 відсотків виробленої ними сільськогосподарської продукції щомісяця слід передавати на утримання новоствореного продовольчого банку.

Прокоментуйте дану ситуацію. Проаналізуйте мету створення та особливості правового забезпечення діяльності продовольчих банків.

Завдання 4

Громадянин К., який був зареєстрований як фізична особа-підприємець, звернувся до юридичної консультації з проханням роз'яснити йому особливості участі у торгах на

аграрній біржі. При цьому, він зазначив, що планує не лише організацію такої біржі, а й здійснення продажу сільськогосподарської продукції на ній.

Дайте аргументовану відповідь щодо порядку створення та функціонування аграрної біржі. Надайте характеристику біржових угод.

Завдання 5

За допомогою викладача розділіться на 2 групи опонентів. Завдання для кожної групи: навести переконливі аргументи за або проти (pro and contra):

- віднесення суб'єктів агробізнесу до суб'єктів відносин із забезпечення продовольчої безпеки;
- визнання продовольчого банку суб'єктом забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 6

Сільськогосподарський кооператив «Дар», що діє з метою отримання прибутку на орендованих земельних угіддях сільськогосподарського призначення площею 250 га., протягом останніх восьми років здійснює діяльність по вирощуванню рапсу з подальшою його переробкою на органічне паливо.

Рішенням районної ради договір оренди земельної ділянки був достроково припинений та подальша діяльність сільськогосподарського кооперативу «Дар» була заборонена, оскільки така діяльність не відповідає нормам сівозмін, погіршує якість сільськогосподарських угідь і не здійснює забезпечення сільськогосподарською сировиною продовольчого фонду району.

Аргументуйте законність рішення районної ради.

Список нормативно-правових актів та літератури

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21.07. 2020 р. № 819-IX. Офіційний вісник України. 2020, № 67. Ст. 2150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>

Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. № 973-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003, № 45. Ст.363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

Про оптові ринки сільськогосподарської продукції: Закон України від 25.06.2009. №1561-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1561-17#Text>

Про створення аграрної біржі: постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2005 р. №1285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1285-2005-п#Text>

Шелудько Л. Значення розвитку продовольчих банків для продовольчої безпеки в Україні. Галицький економ. вісник, № 6 (61) 2019. С. 46-55. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2019.06

Панькова Л.О. Правове регулювання діяльності аграрних бірж в Україні:втореф. дис. на здобуття наук. Ступеня канд. юрид. наук: 12.00.06/ Панькова Л.О.- К7, 2005. 21с.

Панькова Л.О. Роль аграрних бірж у забезпеченні продовольчої безпеки людини: Круглий стіл, присвячений Всесвітньому дню прав людини «Права людини в Україні: проблеми і перспективи» / Л.О. Панькова. К.: НАУ.-2003. -Ч.П.- С. 13-15.

Покальчук М.Ю. Правові питання забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану / *Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу: тези доповідей учасників Міжнародної науково - практичної онлайн/офлайн конференції* (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2022. 299 с.

Покальчук М.Ю. До питання про забезпечення продовольчої безпеки в Україні / *Продовольча безпека в умовах сучасних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: зб. матеріалів та тез доповідей учасників Дискусійної панелі VI Харківського міжнародного юридичного форуму* (м. Харків, 07 жовтня 2022 р.) / за ред. Т.В. Курман, В.П. Станіславського, Харків: Юрайт, 2022, - 110 с.

Право продовольчої безпеки: навч. посібн. / Т.В. Курман, О.М. Туева, Харків, Юрайт, 2021, 92 с.

Станіславський В. Правове регулювання діяльності аграрної біржі із забезпечення продовольчої безпеки. *Юридична Україна*. №10. 2012 С.68-75.

Тема 8. Правові засади сучасного сільськогосподарського виробництва

Питання для обговорення

1. Україна як гарант глобальної продовольчої безпеки.
2. Резолюція ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030р.»: Цілі сталого розвитку.
3. Правове забезпечення сталого розвитку аграрного виробництва як основи забезпечення продовольчої безпеки.
4. Земельний фонд України: роль та значення у забезпеченні продовольчої безпеки.
5. Основи правового регулювання природокористування у сільському господарстві.

Завдання 1

Розділіться на групи по 2-3 особи. Для кожної групи за допомогою викладача оберіть окремий вид заходів забезпечення сталого розвитку сучасного аграрного виробництва (організаційно-правові; виробничо-господарські; еколого-економічні; освітньо-виховні; інформаційні; соціально-етичні; ваш варіант). Завдання для кожної групи: навести переконливі аргументи (не менше 3) на користь використання даного виду заходів в досягненні Глобальних цілей сталого розвитку.

Завдання 2

Складіть схему взаємозв'язку складових сталого розвитку аграрного виробництва. Деталізуйте кожен з компонентів.

Задання 3

Внаслідок виробничої діяльності із вирощування поголів'я свиней приватного підприємства «Декс», яка здійснювалася без застосування очисних споруд, відбулося забруднення ґрунтів розташованого поряд фермерського господарства «Зоря».

Державним інспектором з контролю за використанням та охороною земель було встановлено, що земельна ділянка фермерського господарства «Зоря», що використовується ним на праві постійного землекористування, є деградованою та потребує проведення консервації, адже на ній неможливо одержати екологічно чисту продукцію.

Голова фермерського господарства звернувся до господарського суду з позовом до приватного підприємства «Декс».

Дайте правову оцінку зазначеним обставинам. Чи відповідає діяльність приватного підприємства «Декс» вимогам забезпечення сталого розвитку сучасного сільськогосподарського виробництва?

Задання 4

Сільськогосподарський кооператив «Агросвіт» звернувся з позовом до господарського суду, у якому вимагає заборонити діяльність хімічного підприємства з виробництва хлоридної кислоти, яке скинуло у місцеву річку стічні води обсягом 100 л зі значним вмістом кислоти. Внаслідок використання води із зазначеного водного об'єкта з метою зрошення земельної ділянки відбулося поглинання коренями рослин хімічного елемента, що вплинуло на безпечність вирощеної сільськогосподарської продукції, яка підлягає реалізації на агропродовольчому ринку.

Які порушення законодавства мають місце? Яким показникам безпечності повинно відповідати виробництво харчових продуктів?

Задання 5

Голова фермерського господарства «Нива», що займається рослинництвом, з метою підвищення прибутковості діяльності господарства, вирішив відкрити в одному з приміщень зі

зберігання сільськогосподарської продукції цех з виробництва мінеральних добрив з використанням хімічних речовин, зокрема аміаку, що негативно вплинуло на стан врожаю. Незважаючи на це, сільськогосподарська продукція була відправлена на ринок з метою подальшої реалізації.

Крім того, на підприємстві застосовувалася важка техніка, внаслідок чого частина пально-мастильних матеріалів потрапила в ґрунт. Проте земельна ділянка й надалі використовувалася для вирощування озимих зернових культур.

Чи відповідає діяльність фермерського господарства «Нива» засадам ведення сталого розвитку сучасного сільськогосподарського виробництва? Назвіть законодавчі вимоги до виробництва, зберігання та застосування агрохімікатів.

Задання 6

Фермерське господарство «Квітень», маючи у власності земельну ділянку, здійснювало розведення індиків та постачало їх м'ясо у заклади громадського харчування. Ветеринарний лікар виявив в окремих птахів інфекційну хворобу та порекомендував організувати певні карантинні заходи. Фермерське господарство продовжило постачання здорових птахів у місцеві кафе, а інших – закопало в лісовому масиві на території фермерського господарства.

Дайте правову оцінку діям фермерського господарства.

Список нормативно-правових актів та літератури

Водний кодекс України від 06.07.1995 р. № 214-95/-ВР.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 1389 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-XII (в ред. від 08.02.2006 р. № 3404 – IV). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>

Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року: Закон України від 18.10.2005 р. № 2982 – IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2982-15>

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004 – XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>

Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97 – ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31.05.2007 р. № 1103 – V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text>

Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.08.2018 р. № 2496 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>

Про пестициди та агрохімікати: Закон України від 02.03.1995 р. № 86/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86/95-%D0%B2%D1%80#Text>

Про племінну справу у тваринництві: Закон України від 15.12.1993 р. № 3691 – XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3691-12#Text>

Про рибу, інші водні живі ресурси та харчову продукцію з них: Закон України від 06.02.2003 р. № 486 – IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/486-15#Text>

Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. № 962 – IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/962-15#Text>

Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264 – XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>

Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23.05.2017 р. № 2059 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>

Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>

Деякі питання продовольчої безпеки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 р. № 1379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-%D0%BF>

Про затвердження Гігієнічних нормативів і регламентів безпечного застосування пестицидів і агрохімікатів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02.02.2016 р. № 55. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0207-16>

Батигіна О. М. Продовольча безпека: історія розвитку та сучасний стан правового регулювання. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма і перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А. П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т. В. Курман. Харків: Юрайт, 2022. С. 154 – 179.

Корнієнко Г. С. Агробізнес в Україні: теоретико-правові проблеми становлення та розвитку: монографія. Харків: Юрайт, 2023. 560 с.

Корнієнко Г. С. Окремі питання правового забезпечення фермерського землекористування в умовах ринку земель. Проблеми законності. 2020. Вип. 148. С. 162 – 168.

Курман Т.В. Поняття та зміст сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. Проблеми правового забезпечення сталого розвитку сільських територій в Україні: монографія / А. П. Гетьман, І. В. Ігнатенко, В.М. Корнієнко та ін.; за ред. А.П. Гетьмана та М. В. Шульги. Харків: Право, 2016. С. 5 – 34.

Курман Т. В., Туєва О. М. Право продовольчої безпеки: навч. посіб. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Курман Т. В. Сталій розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення: монографія. Харків: Юрайт, 2018. 376 с.

Курман Т. В. Агробізнес та продовольча безпека: загрози та проблеми правового забезпечення в умовах воєнного стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 3. С. 122 – 126.

Курман Т. В. Теоретико-правові засади економіко-екологічних заходів забезпечення сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. Право і суспільство. 2019. № 1. С. 56 – 62.

Лісова Т. В. Якісний стан земель – основа продовольчої безпеки держави. Продовольча безпека в умовах глобальних викликів: національно-правовий та міжнародний аспекти: збірка матер. та тез доповідей учасників дискусійної панелі VI Харківського міжнародного юридичного форуму. (м. Харків, 7 жовтня 2022 р.). Харків, 2022. С. 69 – 71.

Онегіна В, Антощенкова В. Основи глобальної продовольчої безпеки. Духовність особистості: методологія, теорія і практика. 2022. №1 (103). С. 140 – 149.

Палапа Н. В., Дем'янюк О. С., Нагорнюк О. М. Продовольча безпека України: стан та актуальні питання сьогодення. Агроекологічний журнал. 2022. № 2. С. 34 – 45.

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 12 грудня 2019 року у справі № 904/1054/19 (справа про розірвання договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення). URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/86570224>

Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 13 жовтня 2020 року у справі № 537/598/17. URL: <https://zakononline.com.ua/court-decisions/show/92173007>

Тема 9. Правове забезпечення якості та безпечності продуктів харчування як основи продовольчої безпеки

Питання для обговорення

1. Законодавство у сфері забезпечення якості та безпечності продуктів харчування.
2. Поняття якості та безпечності продуктів харчування.
3. Неякісні, небезпечні та непридатні продукти харчування.
4. Інформація для споживачів харчової продукції.

5. Правові засади впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР).
6. Державний контроль у сфері безпеності та якості продуктів харчування та кормів.

Завдання 1

Розташуйте відповідно до приналежності показники якості та безпеки харчових продуктів

А. Показник якості	1. Смак
	2. Вміст ГМО
	3. Тривалість зберігання
В. Показник безпеки	4. Аромат
	5. Вміст механічних домішок
	6. Залишки діючих речовин ветеринарних препаратів у тваринній продукції
	7. Цукровість
	8. Вміст харчових добавок
	9. Колір
	10. Барвники
	11. Транспортабельність
	12. Консистенція
	13. Вміст жиру
	14. Вологість
	15. Вміст патогенних та/або шкідливих організмів
	16. Вміст нітратів та нітритів
	17. Вміст мікроелементів
	18. Кислотність
	19. Залишки гормонів та антибіотиків у продукції тваринного походження
	20. Енергетична цінність

Завдання 2

Для підвищення прибутковості і розширення асортименту молочного підприємства поряд із виробництвом звичайної молочної продукції було розпочато виробництво молочної продукції для дитячого харчування.

Для виготовлення дитячих знежирених сирків із ваніліном та йогуртів з ягідними смаками використовувалась технологічна лінія для виробництва кисломолочних продуктів.

Упаковка всієї готової молочної продукції відбувалась у спеціально обладнаному фасувально-пакувальному цеху підприємства.

Для збільшення обсягів продажу дитячої молочної продукції підприємство замовило рекламу і транслювало її на телебаченні та в Instagram.

Які вимоги щодо якості та безпеки молочної продукції передбачені чинним законодавством? Чи було дотримано спеціальні вимоги до виробництва та обігу дитячого харчування? Які порушення мають місце у наведеній ситуації?

Завдання 3

Розташуйте у відповідності до компетенції повноваження органів виконавчої влади у сфері безпеки та окремих показників якості харчових продуктів

<p>1. Кабінет Міністрів України</p> <p>2. Міністерство охорони здоров'я України</p> <p>3. Державна служба України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів</p>	<p>1. Державна реєстрація та ведення державних реєстрів новітніх харчових продуктів, харчових добавок, ароматизаторів, ензимів, вод питних мінеральних відповідно до встановлених критеріїв</p> <p>2. Затвердження гігієнічних вимог до виробництва та обігу харчових продуктів;</p> <p>3. Встановлення порядку повідомлення про харчові отруєння</p> <p>4. Забезпечення здійснення державної політики у сфері державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти;</p> <p>5. Затвердження правил забою тварин;</p> <p>6. Затвердження вимог до інформації про дитяче харчування;</p> <p>7. Спрямування та координація роботи органів виконавчої влади у сфері державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти та корми;</p>
---	--

	<p>8. Встановлення вимог до складу харчових продуктів для спеціальних медичних цілей та харчових продуктів для контролю ваги;</p> <p>9. Затвердження показників безпеки харчових продуктів та інших об'єктів санітарних заходів.</p>
--	--

Завдання 4

Поясніть, чи спостерігається у наведених нижче прикладах порушення вимог законодавства у сфері якості та безпечності харчової продукції, наведіть норми, які підтверджують ваші висновки:

- 1) Громадянин Овчаренко, що займається веденням особистого селянського господарства, здійснює реалізацію сіього м'яса та молока в кіосках, розташованих на придомових територіях багатоквартирних будинків.
- 2) Фермерське господарство реалізує м'ясо птиці та кролів, забій яких здійснювався на фермі, через агропродовольчій ринок.
- 3) Виробництво дитячого харчування здійснюється на спільних технологічних лініях із іншими харчовими продуктами.
- 4) Підприємство харчової промисловості реалізує несертифіковану харчову продукцію.

Завдання 5

Підготуйте доповідь на одну із запропонованих тем:

- 1) Система НАССР як інструмент управління безпекою харчових продуктів.
- 2) Маркування як засіб забезпечення якості та безпеки харчових продуктів.
- 3) Відповідальність за порушення законодавства у сфері якості та безпеки харчових продуктів.

Список нормативно-правових актів та літератури

Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції: Закон України від 14.01.2000 р. № 1393-XIV. URL: [Відом. Верхов. Ради України. 2000. № 12. Ст. 95. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1393-14#Text](http://www.rada.gov.ua/laws/show/1393-14#Text)

Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18.05.2017 р. № 2042-VIII. *Відом. Верхов. Ради України. 2017. № 31. Ст. 343.* URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text)

Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів: Закон України від 31.05.2007 р. № 1103-V. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text)

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів: постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 667. *Офіційний вісник України. 2015. № 73. Ст. 2402.* URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-п#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-п#Text)

Про затвердження Вимог щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур, заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР): наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 01.10.2012 р. № 590. *Офіційний вісник України. 2012. № 81. Ст. 3290.* URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1704-12#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1704-12#Text)

Про затвердження Норм фізіологічних потреб населення України в основних харчових речовинах і енергії: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.09.2017 р. № 1073. *Офіційний вісник України. 2017. № 87. Ст. 2658.* URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-17#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-17#Text)

Про затвердження Переліку харчових продуктів, щодо яких здійснюється контроль вмісту ГМО: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 13.12.2010 р. *Офіц. вісн. України. 2010. № 98. Ст. 3506.* URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-10#Text](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-10#Text)

Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771-97-ВР. *Відом. Верхов. Ради України*. 1998. № 19. Ст. 98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр#Text>

Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 р. № 2496-VIII. *Відом. Верхов. Ради України*. 2018. № 36. ст. 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>

Аграрне право: підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків. Право, 2019. 416 с.

Бугера С. Поняття «якість сільськогосподарської продукції»: проблеми правової регламентації. *Підприємництво, господарство і право*. 2011. № 9. С. 99-102.

Бугера С.І. Якість сільськогосподарської продукції: проблеми удосконалення вітчизняного законодавства на основі міжнародного досвіду /С.І. Бугера. Актуальні проблеми правового регулювання аграрних, земельних, екологічних та природо-ресурсних відносин в Україні: колективна монографія/ відп. Ред.. Т.Є. Харитоновна, І.І. Каракаш.- Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018.-С.325.

Брулевич В. В. Безпечність харчових продуктів за законодавством України та Європейського союзу. *Судова апеляція*. 2016. №2(43). С.78.

Кайдашов В. Проблеми вдосконалення правового регулювання безпечності й якості сільськогосподарської продукції в умовах інтеграції України до міжнародних спільнот / В. Кайдашов // *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 11. С. 116-118.

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посібник. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Оверковська Т. Правове регулювання безпечності продуктів харчування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С.109-114.

Оверковська Т. Правове забезпечення якості харчових продуктів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №1. С.224-227

Тема 10. Правове регулювання виробництва та обігу органічної продукції

Питання для обговорення

1. Екологізація аграрного виробництва як засіб забезпечення продовольчої безпеки.
2. Загальна характеристика органічного виробництва в контексті забезпечення продовольчої безпеки. Галузі органічного виробництва.
3. Особливості правового регулювання виробництва окремих видів органічної с/г продукції та сировини.
4. Правові вимоги щодо маркування органічних продуктів.

Завдання 1

Розділіться на дві групи: «скептиків та прихильників» органічних продуктів харчування. Наведіть переконливі аргументи на користь тверджень про переваги та ризики, пов'язані із органічною харчовою продукцією в аспекті забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 2

Складіть послідовну схему алгоритму дій суб'єкта господарювання для отримання ним права на заняття діяльністю із виробництва та обігу органічної продукції.

Завдання 3

Тваринницький сільськогосподарський кооператив «Лактомол» постачає на реалізацію у торговельну мережу молочну продукцію.

До суду із позовною заявою до кооперативу звернувся гр. Ткачук про порушення ЗУ «Про захист прав споживачів». У позовній заяві було зазначено, що на пакуванні «Біокефіру» торгової марки «Лактомол», який він придбав у супермаркеті, міститься інформація, яка свідчить про вміст у його складі харчової добавки – антиоксиданту Е 327 – лактат кальцію. Із назви продукту «Біокефір» позивач зрозумів, що продукт має біологічний вміст і не може містити у своєму складі будь-які хімічні сполуки. На думку позивача, його права були порушені, оскільки назва продукту ввела його в оману про органічне, натуральне походження продукту.

Представник СГК «Лактомол» у судовому засіданні позовних вимог не визнав і пояснив, що назва кефіру повністю відповідає його вмісту. «Біокефір» виготовлений із незбираного коров'ячого молока із застосуванням заквасочних культур та культур мікроорганізмів, які є необхідними для процесу виробництва. Харчова добавка Е 327 була введена до складу кефіру для поліпшення його якостей, адже збагачує молочні продукти кальцієм, має дезінтоксикаційну дію і позитивно впливає на організм людини.

Якими нормативно-правовими актами слід керуватися суду при винесенні рішення? Чи правомірні вимоги позивача і заперечення відповідача?

Завдання 4

При здійсненні державного нагляду за дотриманням законодавства у сфері виробництва, обігу та маркування органічної продукції фермерським господарством «ЕсоВеггу», інспектор Держпродспоживслужби виявив наступні порушення:

- з дати видачі сертифіката на виробництво та обіг органічної продукції пройшло 13 місяців, отже строк його дії закінчився;

- оператор займається вирощуванням агрусу, який не призначений для органічного виробництва;

- для очищення та дезінфекції господарських приміщень та обладнання використовується каустична сода, перекис водню та негашене вапно;

- господарство не відображає в журналі обліку інформацію про використання добрив;

- тривалість перехідного періоду щодо земельних ділянок для вирощування чорної смородини становить 24 місяці, що недостатньо, для маркування її як органічної;

- на пакуванні свіжих фруктів не зазначається мінімальний термін придатності.

Чи дійсно зафіксовані факти суперечать вимогам законодавства? Які вимоги до органічного рослинництва передбачені чинним законодавством? Яка відповідальність передбачена за порушення суб'єктом господарювання

законодавства у сфері органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції ?

Завдання 5

Фермер-пасічник гр. Бойко вирішив одночасно із традиційним, займатися також органічним бджільництвом. Орган сертифікації відмовився укласти договір на проведення сертифікації, оскільки ведення одночасно органічного і неорганічного бджільництва законом не передбачено. Натомість гр. Бойку було запропоновано повністю перейти на органічне виробництво продукції бджільництва, пройшовши сертифікацію і перехідний період строком 15 місяців.

Прокоментуйте ситуацію. Які вимоги передбачені чинним законодавством до ведення органічного бджільництва?

Список нормативно-правових актів та літератури

Вимоги до безпечності та окремих показників якості дитячого харчування : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.06. 2022 р. № 1084. *Офіційний вісник України*. 2022. № 58. Ст. 3496.

Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин: Закон України від 18.05.2017 р. *Відомості Верховної Ради 2017. №31. ст.343*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text>

Про затвердження Порядку (детальних правил) органічного виробництва та обігу органічної продукції: постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2019р. №970. *Офіц. вісн. України №97*. URL: C.22. Cm.3201 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/970-2019-n#Text>

Про затвердження Переліку речовин (інгредієнтів, компонентів), що дозволяється використовувати у процесі органічного виробництва та які дозволені до використання у гранично допустимих кількостях: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від

09.06.2020 № 1030. *Офіц. вісн. України №65, с. 187. ст.2109.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0763-20#Text>

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-VII. *Відом. Верхов. Ради України.* 1991. № 30. Ст. 379. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>

Про інформацію для споживачів щодо харчової продукції: Закон України від 06.12.2018 р. *Відомості Верховної Ради 2019, № 7, ст.41* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>

Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р № 771/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігута маркування органічної продукції: Закон України від 10.07.2018 р. *Відомості Верховної Ради 2018. №36. ст.275.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2496-19#Text>

Аграрне право: підручник / В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко, І. М. Кульчій та ін.; за ред. А. М. Статівки. Вид. 2-ге, змін. Харків. Право, 2019. 416 с.

Курман Т.В. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення: моногр. Харків: Юрайт, 2018. – 376 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18665/1/Kurman_2018_mon.pdf

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посіб./ Т.В. Курман, О.М. Туєва. Харків: Юрайт, 2021. 92с.

Курман Т.В., Туєва О.М. Щодо поняття та змісту принципу екологізації аграрного виробництва. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України: Серія «Право» Частина друга/ Ред. Кол.: Д.О. Мельничук (голова) та ін. К.: Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України 2011.- Вип. 173.-Ч.2.- С.74-79

Органічне сільськогосподарське виробництво в Україні: правові засади ведення: монографія / за заг. ред. М. В. Шульги. Харків: Юрайт, 2020. 308 с.

Тема 11. Правові основи біобезпеки при виробництві продуктів харчування

Питання для обговорення

1. Біотехнології у сфері сільськогосподарського виробництва.
2. Поняття та правові основи біобезпеки.
3. Використання ГМО при виробництві харчової продукції в контексті забезпечення продовольчої безпеки.
4. Державна реєстрація ГМО.

Завдання 1

Розділіться на дві групи: «прихильників» та «противників» генетично модифікованої харчової продукції. Назвіть переконливі аргументи на користь своїх тверджень щодо переваг та ризиків і загроз при використанні ГМО в аспекті забезпечення продовольчої безпеки.

Завдання 2

Проаналізуйте наукові джерела (монографії, статті, матеріали конференцій тощо) та оформіть у вигляді короткої доповіді характеристику результатів наукової діяльності у галузі дослідження питань щодо біотехнології у сільському господарстві.

Назвіть основні переваги та перспективи біотехнології у сільському господарстві. Назвіть основні напрями біотехнології. Які з них є пріоритетними? Які наукові відкриття стали передумовами для розвитку сучасної біотехнології? Назвіть найвагоміші досягнення сучасної біотехнології у сфері сільськогосподарського виробництва.

Завдання 3

У юридичному відділі консультативного центру захисту прав споживачів, під час підготовки відповіді на запит громадянина Т., виникли наступні запитання :

1. В чому полягає безпека продукції.
2. Що таке безпечний харчовий продукт.

3. Яка інформація враховується під час встановлення небезпечності

харчового продукту.

4. Що таке ГМО.

5. Які екологічні ризики використання ГМО.

6. Які нормативні документи регламентують виробництво і використання ГМО в Україні?

Допоможіть юрисконсульту надати відповіді на зазначенні питання.

Завдання 4

Уявіть, що Вас включили до складу робочої групи з розробки правових заходів, необхідних для підвищення рівня інформованості населення у сфері біологічної безпеки під час виробництва продуктів харчування. Подумайте, які параметри та умови біологічної безпеки при виробництві продуктів харчування найбільше потребують висвітлення серед широких верств населення.

Подайте для обговорення в робочій групі своє бачення цього питання. Оформіть результати як проєкт нормативного правового акта (актів).

Завдання 5

У супермаркеті громадянка В. планувала купити необхідні для неї продукти харчування: гречану крупу, макарони, сир та мінеральну воду. На одній упаковці з макаронами була зазначена позначка «без ГМО», а на другій така позначка відсутня. На інших товарах також позначка «без ГМО» була відсутня. Гр. В. звернулася до продавця-консультанта за роз'ясненням щодо інформації про харчовий продукт.

Зазначте та аргументуйте: чи є позначка «без ГМО» обов'язковим елементом маркування. Чи покладено обов'язок на виробника продуктів харчування наносити на продукцію відповідну інформацію. Чи є необхідним підтвердження відсутності ГМО в продуктах харчування. Зазначте відповідні

нормативно-правові акти, які визначають порядок маркування і відстеження ГМ-продуктів.

Завдання 6

Поміркуйте, як часто ви звертаєте увагу на склад продуктів, які купуєте? Чи зустрічали ви знак «Зелений журавлик»? Чи доводилося вам зустрічати на етикетці продукту попередження про те, що він виготовлений з використанням генетично модифікованих культур? Чи вважаєте ви, що як покупець, повинні бути попереджені про це?

Назвіть основні та відомі знаки маркування харчових продуктів. Які знаки маркування вказують на екологічну чисту продукцію. Зазначте, яка інформація про харчовий продукт є обов'язковою. У який спосіб споживач може отримати інформацію про харчовий продукт у разі, якщо товар нефасований або куплений через мережу Інтернет?

Завдання 7

В зону діяльності митного поста «Калуш» Галицької митниці Держмитслужби надійшов товар: «Корм для тварин». Зазначений товар являє собою соєвий продукт, який складається з подрібнених соєвих бобів, які піддавалися процесу вилучення олії. Поставка товару «Корм для тварин» здійснюється відповідно до зовнішньоекономічного договору. У графі «Вантажні місця та опис товару» електронної митної декларації зазначена інформація про те, що заявлений до митного оформлення товар, не містить генетично модифіковані організми.

Проте, відповідно до протоколу випробувань харчової продукції, наданого Науково-дослідним центром випробувань продукції встановлено, що у зразках продукції виявлено генетично модифіковану дезоксирибонуклеїнову кислоту (ДНК) сої.

Вирішіть справу. Чи підлягає державній реєстрації вищезазначений товар, відповідно до вимог законодавства? Назвіть продукцію, яка підлягає обов'язковій реєстрації у державних реєстрах ГМО. Зазначте порядок державної реєстрації ГМО

Список нормативно-правових актів та літератури

Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні ГМО: Закон України від 31 травня 2007 року № 1103-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1103-16#Text>

Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів: Закон України від 6 грудня 2018 року № 2639-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19#Text>

Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23 грудня 1997 року № 771/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80#Text>

Порядок проведення державної ветеринарно-санітарної експертизи кормів, кормових добавок та ветеринарних препаратів, які містять генетично модифіковані організми: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України 16.01.2018 № 17. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0178-18#Text>

Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції: Закон України від 14 січня 2000 року № 1393-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1393-14#Text>

Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 667. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF?find=1&text=%D0%B3%D0%BC%D0%BE#Text>

Про приєднання України до Картахенського протоколу про біобезпеку до Конвенції про біологічне різноманіття: Закон України від 12 вересня 2002 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_935#Text

Пилипенко К.А. Напрями забезпечення продовольчої безпеки шляхом упровадження біотехнологій у сільське господарство: міжнародний досвід. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск № 2 С.152-157. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/2_ukr/28.pdf

Курман Т.В. Правові засади використання біотехнологій в умовах сталого розвитку сільськогосподарського виробництва. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 7. С. 97-102.

Менів О. І. Про характеристику законодавства України та ЄС щодо використання ГМО при вирощуванні сільськогосподарської продукції рослинного походження. *Наук. вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. Вип. 197. Ч. 3. С. 72-75.

Піддубний О.Ю. Правовідносини у сфері біотехнологій: перспективи розвитку: моногр. К.: Ірідіум, 2016.

Бугера С.І. Використання генетично модифікованих організмів у сільськогосподарському виробництві: інформаційно-правовий аспект. *Інформація і право*. 2011. № 3(3). С. 84-92.

Оверковська Т. Правове регулювання безпечності продуктів харчування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 4. С.109-114.

Тема 12. Правове забезпечення продовольчої безпеки у зарубіжних країнах

Питання для обговорення

1. Правове регулювання забезпечення продовольчої безпеки в США.
2. Стратегія продовольчої безпеки Японії.
3. Правове забезпечення продовольчої безпеки Канади.
4. Подолання голоду в країнах Африки.
5. Правові проблеми вирішення продовольчої кризи в країнах Латинської Америки.

Завдання 1

Наведіть перелік нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки в США та Україні. Проаналізуйте та порівняйте рівень правового забезпечення продовольчої безпеки в цих країнах.

Встановіть: 1) Чи задовільний рівень правового забезпечення продовольчої безпеки в Україні? 2) Які існують шляхи вдосконалення національного законодавства України в

сфері продовольчої безпеки, враховуючи досвід США?

Завдання 2

Важливо, щоб основи продовольчої безпеки закладалися на конституційному рівні, оскільки згодом вони стають базисом для розвитку галузевого законодавства. Зазначте, Конституції тих країн, які визнають та прямо закріплюють право на харчування та продовольчу безпеку:

- а) Конституція Венесуели;
- б) Конституція Республіки Нігер;
- в) Конституція США;
- г) Конституція Еквадору;
- д) Конституція Болівії.

Які існують підходи щодо нормативно-правового забезпечення й визнання права на харчування та продовольчу безпеку у світі?

Завдання 3

Розділіться на дві групи. Оберіть одну з запропонованих країн (Канада, Японія). Визначте та проаналізуйте стратегічні інструменти державного регулювання у сфері продовольчої безпеки тієї країни яку обрала група.

Завдання 4

Надайте характеристику правовому регулюванню продовольчої безпеки в країнах Африки. Назвіть правові проблеми продовольчого забезпечення в цих країнах. У вигляді презентації підготуйте проєкт подання голоду в країнах Африки.

Завдання 5

Розділіться на декілька груп. Складіть і заповніть таблицю відповідно до запропонованого зразка.

«Основні напрями застосування зарубіжного досвіду при вдосконаленні правового забезпечення продовольчої безпеки України: очікуваний ефект»

Основні напрями	Очікуваний ефект
1. Державне регулювання цін з застосуванням механізмів закупівельних і товарних інтервенцій.	Вирівнювання коливань ринкових цін на основі попиту і пропозиції.
2. Введення системи обов'язкової сертифікації продовольчої продукції.	Розширення можливостей виходу продовольчих товарів на світовий ринок сировини і продовольства. Підвищення якості продовольства на внутрішньому ринку, а також поліпшення репутації вітчизняного продовольства на внутрішньому і зовнішньому ринках і, як наслідок, підвищення експортних можливостей.
3.	

Список нормативно-правових актів та літератури

Kenneth George and Others v. Minister of Environmental Affairs & Tourism, The Supreme Court of appeal of South Africa 2007.
 URL: <http://www.saflii.org/za/cases/ZASCA/2006/57.html>

Методика визначення основних індикаторів продовольчої безпеки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.12.2007 року № 1379. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1379-2007-%D0%BF>

Про Стратегію національної безпеки України: рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 р. затверджене Указом Президент України від 14.09.2020 р. № 392/2020.

UKR: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020?find=1&text=%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D1%8C%D1%87+%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0#Text>

Niger's Constitution of 2010. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Niger_2017.pdf?lang=e

Bolivia (Plurinational State of)'s Constitution of 2009. URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Bolivia_2009.pdf

Constitution of the Republic of Ecuador, 1998 URL: <https://ihl-databases.icrc.org/applic/ihl/ihl-nat.nsf/0/BA0ABF52718D79D6C1256AA80031580A>

Global Food Security Index URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/>

Framework law on the right to food and food sovereignty. Latin American and Caribbean Parliament. Panama City, 2018. URL: <http://parlatino.org/wp-content/uploads/2017/09/derecho-alimentacion-soberania-ing.pdf>

Food Safety Basic Act № 48. URL: <https://www.fao.org/faolex/results/details/en/c/LEX-FAOC088629/>

Global food security act. Senate of the United States. April 13, 2016.

URL : <https://www.congress.gov/bill/114th-congress/house-bill/1567/text>

Курман Т.В., Туєва О.М. Право продовольчої безпеки: навч. посіб. Харків: Юрайт, 2021. 92 с.

Батигіна О.М. Продовольча безпека: історія розвитку та сучасний стан правового регулювання. Аграрне та земельне право України: сучасна парадигма та перспективи розвитку: колективна монографія / за ред. д.ю.н., проф. А.П. Гетьмана та д.ю.н., проф. Т.В. Курман. Харків. Юрайт. 2022. С. 154-179.

Курман Т.В. Агробізнес та продовольча безпека: загрози та проблеми правового забезпечення в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 3. С. 122–126.

Харитоновна Т.Є., Григор'єва Х.А. Продовольча безпека в умовах воєнних конфліктів сучасності: правовий досвід іноземних держав. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2023. С. 287-291.

Коваленко Т.О. Поняття, ознаки та критерії продовольчої безпеки за законодавством України та інших держав. *Адміністративне право і процес*. 2018. № 1 (20). С. 30–41.

Мостова А.Д. Зарубіжний досвід державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні

економічні відносини та світове господарство. Вип. 26, ч. 2. 2019. С. 7-14.

Залізнюк В.П. Механізми забезпечення продовольчої безпеки в розвинених країнах. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. № 7. 2017. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1300>

О. Ю. Фера-Клемонца. Зарубіжний досвід регулювання продовольчого забезпечення. *Економіка та управління національним господарством*. Вип. 5. (133). 2018. С. 44-53.

Кулинич П.Ф. Продовольча безпека України та світу в умовах збройних конфліктів: шляхи вдосконалення правового забезпечення. *Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу: тези доповідей учасників Міжн. наук.-практ. онлайн/офлайн конференції* (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2022. С. 34–36.

Григор'єва Х.А. Продовольча безпека в умовах воєнних конфліктів сучасності: досвід іноземних держав. *Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу: тези доповідей учасників Міжн. наук.-практ. онлайн/офлайн конференції* (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2022. С. 108-110.

The war in Ukraine is exposing gaps in the world's food-systems research. *Nature*. 2022. Vol. 604. P. 217–218.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в позааудиторний час.

Метою самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» є засвоєння в повному обсязі навчальної програми і формування самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність. Загальним завданням самостійної роботи студентів з дисципліни «Право продовольчої безпеки» є активізація аналітичної діяльності здобувачів освіти, вироблення вмінь самостійного аналізу та тлумачення законодавства, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок у цій сфері. Самостійна робота студентів забезпечує їх підготовку до поточних практичних занять, а також іспиту.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни «Право продовольчої безпеки» визначається навчальною програмою дисципліни та іншими методичними матеріалами, а її обсяг визначається викладачем, який організує та контролює самостійну роботу студентів.

Викладач визначає частину матеріалу, яка відводиться на самостійне вивчення, повідомляє студентам, рекомендує використання конкретних джерел та форм роботи з ними. Контроль за самостійною роботою студентів здійснюється на практичних заняттях, у процесі індивідуально-консультативної роботи та в процесі поточного контролю.

Самостійна робота здійснюється у таких формах:

- підготовка індивідуальної підсумкової письмової роботи;
- вивчення конспектів лекцій;
- підготовка рішень за ситуаційними завданнями;
- вивчення основних літературних джерел та нормативної бази;
- складання проектів процесуальних та правозастосовних документів;
- доопрацювання матеріалів лекцій;
- вивчення та конспектування додаткових літературних

джерел та електронних видань;

- робота в інформаційних мережах;
- підготовка до проведення ділової гри, дискусії;
- виконання практичних завдань, самотестування;
- участь у роботі студентського наукового гуртка, підготовка наукових доповідей та їх презентація;
- участь у студентських наукових конференціях;
- написання наукових статей та тез наукових доповідей;
- участь у Всеукраїнському конкурсі студентських наукових робіт;
- участь в олімпіадах, турнірах та інших змагальних заходах;
- узагальнення, судової та експертної практики відповідно до певних тем;
- підготовка портфоліо (тематичний портфоліо літературних джерел та публікацій, портфоліо нормативних актів, портфоліо лабораторних робіт та ін.);
- виконання домашніх завдань у відповідності до навчального плану, підготовка до практичних занять;
- підготовка тематичних мультимедійних презентацій;
- робота над рекомендованими матеріалами юридичної практики;
- підготовка до заліку у відповідності до наведеного переліку питань;
- робота над кейсами.

Завдання й методичні рекомендації до самостійної роботи наведено у навчально-методичному посібнику «Методичні рекомендації для самостійної роботи студентів з навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» для студентів 2 курсу денної форми навчання (освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр») / Уклад.: Т.В. Курман, О.М. Туєва,- Х.: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2023. 15 с.»

6. ПОТОЧНИЙ ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Право продовольчої безпеки» передбачає проведення поточного й підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань включає:

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, вирішення практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, підготовка тематичної презентації, захист есе або реферату за ініціативи студента. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента до вивчення матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку від 0 до 5 балів;

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі колоквиумів, тестування з певного розділу (теми) або з певних питань навчального курсу. Наприкінці семестру проводиться письмова контрольна робота (тестування) за розрахунковою шкалою від 0 до 15 балів.

Впродовж семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи (підготовка презентації, постеру, есе, реферату, наукової статті, наукової доповіді/виступу на науковий гурток тощо). Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 20 балів.

Виконання контрольної роботи та самостійної роботи є обов'язковою складовою підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Формою *підсумкового контролю* знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни є залік за результатами практичних занять. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за залік, становить 100 балів. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю й самостійної роботи, за якої студент допускається до заліку, становить 60 балів.

7. Перелік питань для самоконтролю

1. Предмет права продовольчої безпеки.
2. Система права продовольчої безпеки.
3. Історичний розвиток правового регулювання відносин у сфері продовольчої безпеки.
4. Продовольча безпека як об'єкт правового регулювання.
5. Поняття та ознаки продовольчої безпеки.
6. Функції продовольчої безпеки.
7. Правовідносини із забезпечення продовольчої безпеки: поняття і склад.
8. Зв'язок права продовольчої безпеки з іншими галузями права України.
9. Право на безпечне харчування й на захист від голоду: поняття та гарантії.
10. Принципи забезпечення продовольчої безпеки.
11. Правова регламентація оцінювання стану продовольчої безпеки.
12. Продовольча незалежність.
13. Індикатори та критерії продовольчої безпеки.
14. Рівні продовольчої безпеки.
15. Поняття та класифікація загроз продовольчої безпеки
16. Моніторинг продовольчої безпеки.
17. Система засобів забезпечення продовольчої безпеки.
18. Роль та значення земельних правовідносин у забезпеченні продовольчої безпеки.
19. Сталий розвиток аграрного виробництва як основа забезпечення продовольчої безпеки.
20. Загальна характеристика правового регулювання відносин у сфері продовольчої безпеки.
21. Всесвітня продовольча безпека та чинники, які на неї впливають.
22. Оцінка стану продовольчої безпеки у світі. Глобальний індекс продовольчої безпеки, його структура.
23. Міжнародно-правове регулювання відносин із забезпечення продовольчої безпеки.
24. Суб'єкти міжнародно-правового регулювання продовольчої безпеки.

25. Міжнародний надзвичайний продовольчий резерв як спеціалізована інституція в галузі забезпечення продовольчої безпеки.
26. Всесвітня продовольча програма (ВПП) та її роль у забезпеченні продовольчої безпеки.
27. Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО) як суб'єкт забезпечення продовольчої безпеки.
28. Міжнародні фінансові організації та їх роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки.
29. Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку як спеціалізована інституція в галузі забезпечення продовольчої безпеки.
30. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки у рамках ООН та її спеціалізованих установ.
31. Загальна характеристика Римської декларації “Про всесвітню продовольчу безпеку”.
32. Резолюція ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030р.»: Цілі сталого розвитку.
33. Міжнародно-правове регулювання продовольчої безпеки в рамках Світової Організації Торгівлі.
34. Угода СОТ про сільське господарство як джерело права продовольчої безпеки.
35. Угода СОТ про технічні бар'єри в торгівлі в аспекті забезпечення продовольчої безпеки.
36. Угода СОТ про застосування санітарних та фітосанітарних заходів в аспекті забезпечення продовольчої безпеки України.
37. Правове забезпечення продовольчої безпеки в ЄС.
38. Кодекс Аліментаріус (Codex Alimentarius) як джерело права продовольчої безпеки.
39. Біла Книга з безпечності харчових продуктів як правова основа контролю за безпекою продовольства і кормів.
40. Європейське агентство з безпечності харчових продуктів – завдання та роль у забезпеченні продовольчої безпеки.
41. Правове регулювання Спільної Аграрної Політики в ЄС.
42. Зарубіжний досвід правового забезпечення продовольчої безпеки.

43. Правове регулювання забезпечення продовольчої безпеки в США.
44. Стратегія продовольчої безпеки Японії.
45. Правове забезпечення продовольчої безпеки Канади.
46. Аграрний сектор економіки України як гарант глобальної продовольчої системи.
47. Загальна характеристика законодавства України у сфері забезпечення продовольчої безпеки.
48. Особливості та класифікація джерел права продовольчої безпеки.
49. Конституція та Закони України як джерела права продовольчої безпеки.
50. Підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють відносини у сфері забезпечення продовольчої безпеки.
51. Засоби вдосконалення законодавства у сфері права продовольчої безпеки.
52. Інституційно-функціональне забезпечення продовольчої безпеки.
53. Класифікація інституцій забезпечення продовольчої безпеки
54. Система державних органів забезпечення продовольчої безпеки та їх повноваження.
55. Правовий статус Держпродспоживслужби України.
56. Міністерство Аграрної політики та продовольства як гарант забезпечення продовольчої безпеки.
57. Правові засади та форми участі органів державної влади і місцевого самоврядування у регулюванні відносин із забезпечення продовольчої безпеки України.
58. Державна аграрна політика України у сфері забезпечення продовольчої безпеки, її принципи та правове забезпечення.
59. Стратегічні цілі та складові державної аграрної політики в Україні.
60. Правове регулювання державної підтримки с/г товаровиробників як засобу забезпечення продовольчої безпеки.
61. Державний матеріальний резерв як засіб забезпечення продовольчої безпеки.
62. Правове становище Державного агентства резерву України.

63. Інфраструктура аграрного ринку у забезпеченні праввідносин із продовольчої безпеки.
64. Аграрні біржі та їх значення у забезпеченні продовольчої безпеки.
65. Органи місцевого самоврядування як суб'єкти забезпечення продовольчої безпеки на регіональному рівні.
66. Правові засади державної регіональної політики у сфері забезпечення продовольчої безпеки.
67. Суб'єкти права продовольчої безпеки: поняття та класифікація.
68. Сільськогосподарські товаровиробники як суб'єкти відносин із забезпечення продовольчої безпеки.
69. Правові засади впровадження системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР).
70. Інформація для споживачів харчових продуктів.
71. Екологізація аграрного виробництва як засіб забезпечення продовольчої безпеки.
72. Загальна характеристика альтернативних форм ведення с/г виробництва як засобу забезпечення продовольчої безпеки.
73. Правове забезпечення якості та безпечності харчової продукції.
74. Правове регулювання виробництва органічної сільськогосподарської продукції та сировини.
75. Галузі органічного виробництва та вимоги до їх ведення.
76. Особливості правового регулювання виробництва, обігу та маркування органічної продукції рослинного походження.
77. Особливості правового регулювання виробництва, обігу та маркування органічної продукції тваринного походження.
78. Особливості правового регулювання виробництва, обігу та маркування органічної сільськогосподарської аквакультури.
79. Біотехнології у сфері сільськогосподарського виробництва. Правові основи біобезпеки.
80. Використання ГМО при виробництві сільськогосподарської продукції в контексті забезпечення продовольчої безпеки.
81. Правове забезпечення продовольчої безпеки України в умовах воєнного стану.

8. Розподіл балів з навчальної дисципліни
«Право продовольчої безпеки»

Поточний контроль на практичних заняттях (кількість балів за кожне практичне заняття від 0 до 5 балів; 13 занять)	Контрольна робота	Самостійна робота	Загальна кількість балів за результатами поточного контролю
0 – 65	0 – 15	0 – 20	0 – 100

ЗМІСТ

1. Загальні положення .....
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних занять, самостійної роботи.....
3. Програма навчальної дисципліни .....
4. Плани й завдання до практичних занять та самостійної роботи.....
5. Самостійна робота здобувачів вищої освіти.....
6. Поточний та підсумковий контроль знань студентів.....
7. Перелік питань для самоконтролю.....
8. Розподіл балів з навчальної дисципліни.....